

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

DOI: 10.25140/2410-9576-2022-2(25)-190-205

УДК 336.76:355.01(447)

JEL Classification: E44; G21

Ірина Садчикова

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: aspirant_chstu@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5144-1306>ResearcherID: [F-4936-2014](https://orcid.org/0000-0001-5144-1306)**Віктор Садчиков**

кандидат економічних наук,

головний фахівець сектору бізнесу фізичних осіб АТ ПУМБ (Чернігів, Україна)

E-mail: victor.sadchikov@gmail.com, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9450-8942>ResearcherID: [F-4249-2014](http://orcid.org/0000-0002-9450-8942)**ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ
УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ**

Анотація. У статті проведено обґрунтування сутності категорії «фінансові інструменти», що здійснено на основі аналізу сформованих у науковій літературі підходів до розгляду цієї дефініції. У результаті було запропоновано авторське розуміння змісту «фінансові інструменти» кредитного ринку, виокремлено базові змістовні ознаки цієї категорії. Також вагома увага сфокусована на описі ролі фінансових інструментів у розвитку кредитного ринку України в період військового стану. Розглянуто та актуалізовано значення кредитного ринку в системі ринкових відносин у зв'язку із впровадженням воєнного стану. Обґрунтовано взаємозв'язок між різними сегментами кредитного ринку, що поділяються за ознакою відносної однорідності фінансових інструментів, які ними використовуються.

Ключові слова: кредит; ринок; кредитний ринок; воєнний стан; фінансові інструменти; економіка; кредитування.

Рис.: 9. Бібл.: 18.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану ринкова економіка та кредитний ринок виступають як посередники від власників фінансових інструментів до користувачів цими інструментами. Кредитний ринок виступає основною сферою специфічних економічних взаємовідносин, де попит і пропозиція формуються за допомогою фінансових посередників. Основною функцією кредитного ринку в таких відносинах виступає забезпечення розподілу вільних фінансових інструментів та можливість перетворення їх на інвестиційний капітал або його різновид, що виступить ефективним механізмом зниження

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

транзакційних витрат у процесі руху капіталу від надавача до споживача. Такий рух відбувається за допомогою фінансових інструментів. Відповідно, визначення фінансових інструментів кредитного ринку України в умовах воєнного стану є одним із ключових питань, а саме як основна передумова існування самого кредитного ринку з точки зору потреб у цих видах ресурсів того чи іншого суб'єкта ринкових відносин. Для поліпшення ситуації вирішення проблеми пошуку фінансових інструментів лежить у сфері мобілізації вільних накопичень підприємницьких структур і трансформації їх у капіталовкладення.

Аналіз останніх публікацій. Окремі теоретичні положення щодо здійснення кредитної діяльності за допомогою фінансових інструментів розглядали у своїх роботах: О. Барановський, І. Бурденко, В. Дем'янишин, М. Дубина, Я. Дропа, А. Загородній, Ю. Коваленко, В. Корнєєв, М. Крупка, Г. Лацик, В. Легка, О. Маслово, Є. Масленников, В. Опарін, А. Пересада, Л. Примостка, Б. Пшик, О. Сохацька, В. Унинець-Ходаківська, В. Чесноков, А. Фельдман, В. Шелудько та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на різноманітність досліджень у сферах розвитку кредитного ринку та наявних у ньому фінансових інструментів, можемо констатувати, що саме зв'язок між сегментами кредитного ринку, що є порівняно однорідними за своєю ознакою відносності – залишається недостатньо дослідженими.

Саме проблема широкого вибору фінансових інструментів та їх раціонального і правильного застосування залежно від умов, що склалися, у тому числі й під час воєнного стану забезпечує максимальну мобілізацію цих кредитних ресурсів, їх розподіл, перерозподіл та використання та потребує вирішення питання розвитку динаміки та розгалуженості фінансових інструментів, що є присутніми на кредитному ринку України і умовах воєнного стану.

Розвинений кредитний ринок передбачає велику кількість учасників кредитних і фінансово-кредитних відносин через посередників або опосередковано, що могли б задовольняти попит найвибагливіших інвесторів. Однак це питання є малодослідженим і залишається одним із найважливіших в Україні.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Метою статті є з'ясування сутності, визначення видів, дослідження особливостей функцій функціонування фінансових інструментів на кредитному ринку в Україні в умовах військового стану.

Виклад основного матеріалу. Розвиток національної економіки та ринкових відносин неможливий без функціонування ефективного кредитного ринку, що забезпечує розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів за допомогою фінансових інструментів між усіма секторами економіки держави. Відповідно, доступні та якісні фінансові інструменти є основою кредитного ринку, що сприятимуть активізації підприємницької діяльності та нагромадженню достатньої кількості обігового капіталу спрямованого на нарощення виробничого потенціалу та збагачення держави.

Використання фінансових інструментів є основою для функціонування та існування різних фінансово-кредитних інституцій на кредитному ринку, що служать посередником руху капіталу в різних формах між суб'єктами кредитного ринку [10].

Нині у вітчизняній економічній літературі не існує єдиного консолідованого підходу до поняття «фінансовий інструмент», а різноманітність поглядів представлена на рис. 1.

У міжнародній практиці термін «фінансові інструменти» включає в себе сукупність понять, таких як: інвестування, розподіл капіталу, здійснення платежів, отримання кредитних ресурсів, тощо. Як видно із рис. 1, більшість приведених визначень фінансових інструментів включає в себе поняття «кредитні ресурси». Автори понять об'єднують ринок позикового капіталу із кредитним ринком, а фінансово-кредитні інструменти поділяють на окремі категорії «фінансові інструменти» та «кредитні інструменти», хоча ці поняття можна і треба об'єднати під загальне поняття фінансові інструменти». На нашу думку, фінансові інструменти – це особливий вид продукту, що представлений на кредитному ринку, включає в себе формування договору або угоди на надання даного виду послуги і використовується для залучення (інвестування) однією стороною – надавачем послуги та отримання економічної вигоди іншою. У процесі реалізації фінансових інструментів отримувач (покупець) отримує права (вимоги), а продавець (надавач) – зобов'язання [4].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

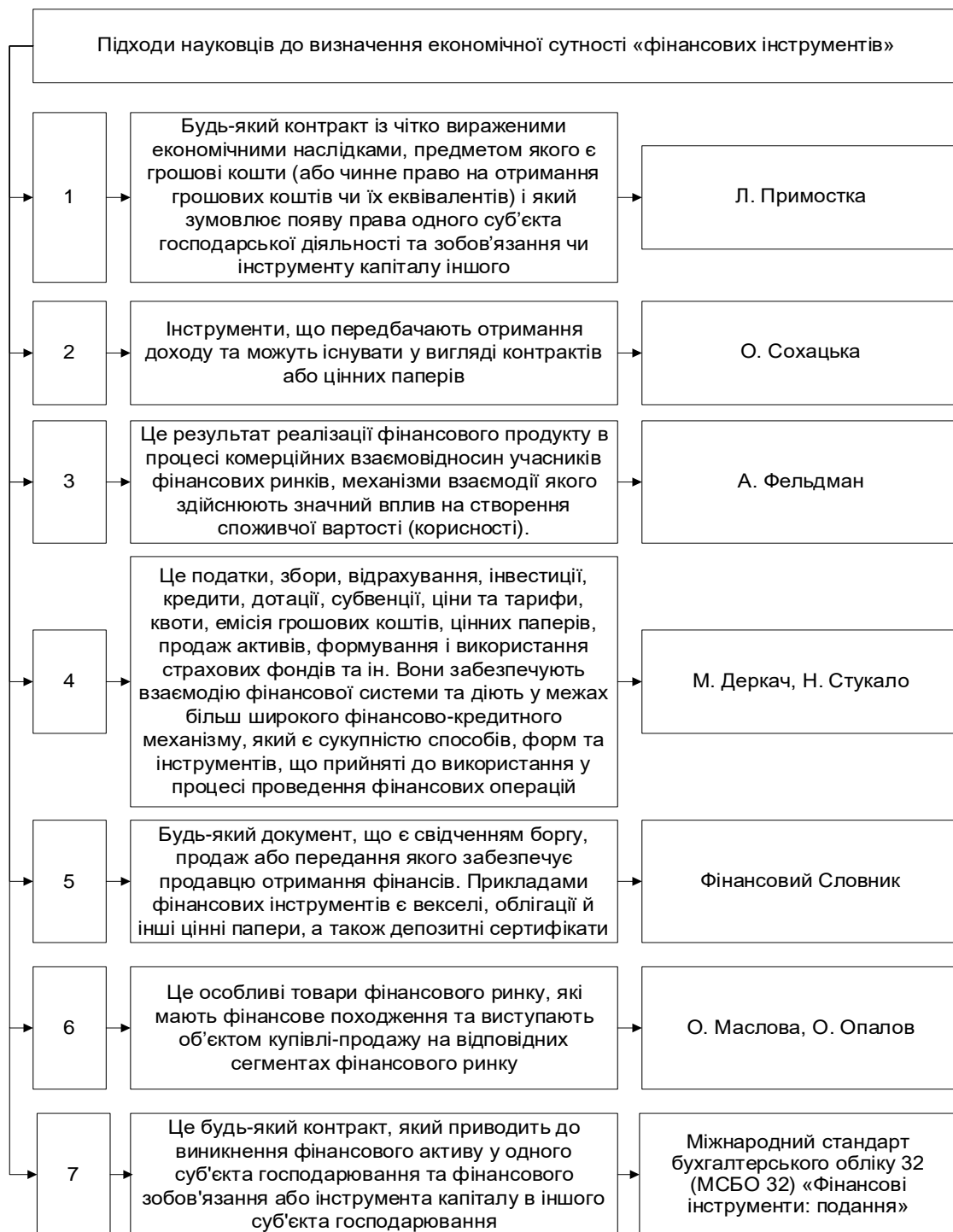

Рис. 1. Підходи науковців до визначення економічної сутності фінансових інструментів

Джерело: побудовано авторами з використанням [2; 8; 9; 12; 14-16].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

У процесі реалізації всіх без винятку видів фінансових інструментів вони перетворюються для власника цих активів на фінансові активи, а для емітента – зобов'язання (рис. 2) [5].

Рис. 2. Етапи перетворення фінансових інструментів на фінансові активи та зобов'язання

Джерело: побудовано авторами на основі [4-7; 11].

З погляду держави та покладених на неї функцій – формування її фінансових ресурсів відбувається за допомогою справляння податків і зборів та інших обов'язкових платежів із суб'єктів господарювання та населення. Водночас у результаті виконання даних процесів уряд отримує зобов'язання щодо забезпечення належного рівня якості освіти, охорони здоров'я, оборони країни, розвитку науково-технічного прогресу та виконання інших своїх функцій.

Масштабний та затяжний характер війни в Україні підвищують кредитні ризики на кредитному ринку, а посилена війною внутрішня інфляція та скорочення монетарної політики уповільнюють економічне зростання та загрожують рецесією основним партнерам та кредиторам держави [5].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Повномасштабна збройна агресія Росії в Україні переломила сталу тенденцію поступового зменшення частки непрацюючих кредитів (NPL) у вітчизняних банках, яке тривало з 2018 року: за цей час обсяг NPL знизився майже на 300 млрд грн, частка в кредитному портфелі скоротилася з 55 до 27 % станом на 1 березня 2022 року. Негативним результатом війни стали: руйнування активів та заставного майна, втрата доходів та погіршення платоспроможності позичальників знижують їхню спроможність обслуговувати кредити, погіршують якість кредитних портфелів банків та зумовлюють збільшення відрахувань у резерви [10].

Банки вже визнали значні кредитні втрати – від початку повномасштабної війни обсяги відрахування в резерви під кредити перевищили 100 млрд грн і становлять понад 12 % кредитного портфеля, що банки мали наприкінці лютого 2022 року. Потенційні втрати кредитного портфеля внаслідок війни, економічної кризи та енергетичного терору країни-агресора можуть сягнути 30 %. Україна зберегла підтримку країн, що її виказували з перших днів війни, і навіть розширила коло прихильників завдяки успіхам сил оборони та дипломатії. За оцінкою Інституту світової економіки Кіля, загальна сума анонсованої та наданої офіційної фінансової, військової та гуманітарної допомоги країн-партнерів уже перевищує 120 млрд дол. [10].

Зважаючи на фінансову ситуацію на жовтень 2022 р. на кредитному ринку України склалася позитивна ситуація у зв'язку із залученням грантових та інших видів коштів (рис. 3) за даними Інституту світової економіки, м. Кіль (Німеччина).

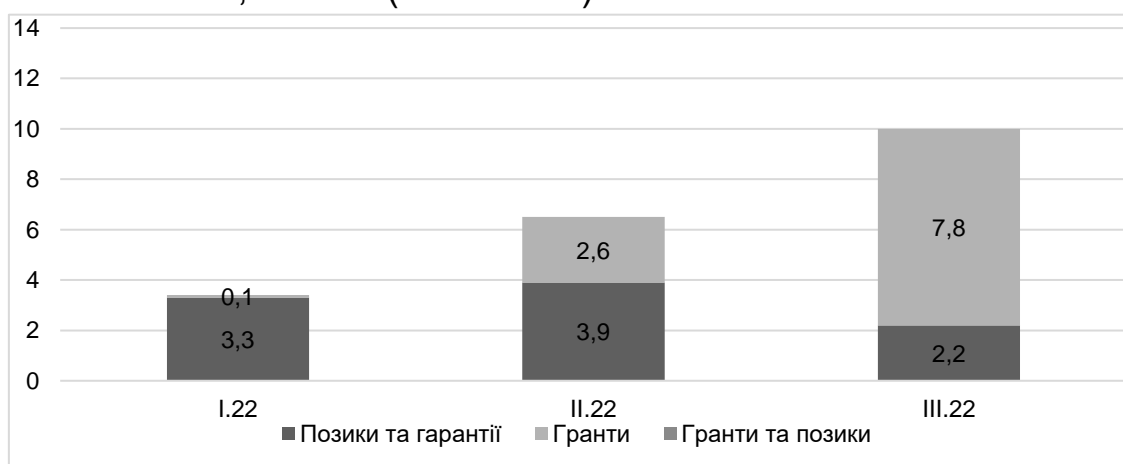

Рис. 3. Оголошена фінансова допомога Україні від найбільших партнерів, млрд євро

Джерело: побудовано авторами на основі [10].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

За дев'ять місяців 2022 року тільки на фінансування потреб бюджету отримано понад 28 млрд дол., з яких 42 % – гранти. Усі ці програми покликані напряду стабілізувати кредитний ринок України, 39 % якого на жовтень 2022 р. склали списані за рахунок резервів кредитні зобов'язання.

На кредитний ринок України безпосередньо вплинуло руйнування енергетичної інфраструктури (рис. 4).

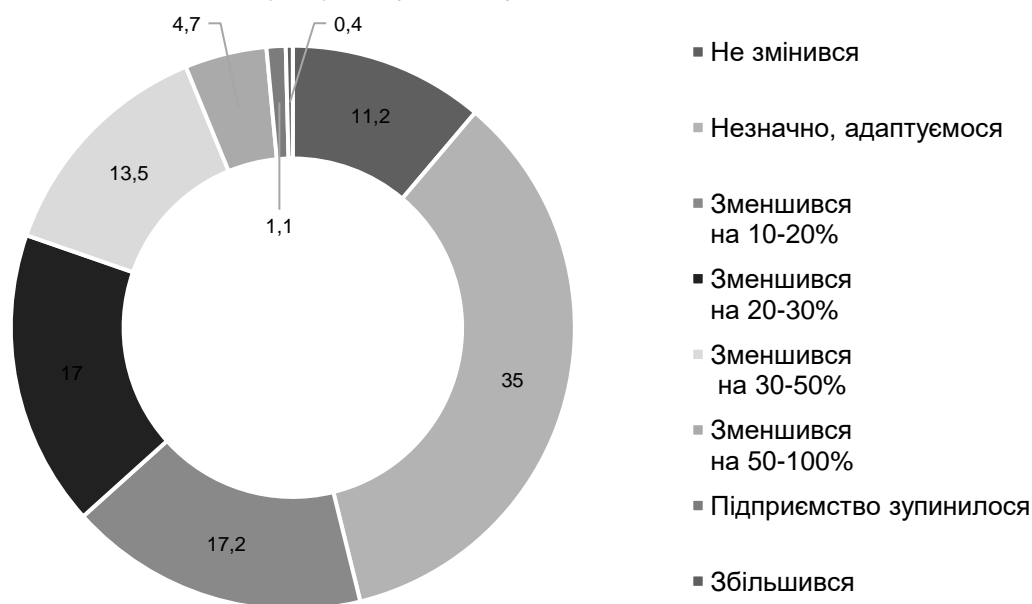

Рис. 4. Зміна обсягу випуску продукції/надання послуг у зв'язку із віяловими відключеннями е/е, %

Джерело: побудовано авторами на основі [10].

Протягом III кварталу 2022 року економіка України поступово відновлювалася. Цьому сприяли спершу стабілізація фронту, а згодом звільнення ЗСУ вже більшої частини окупованих у 2022 році територій. Отже, поступово налагоджувалися виробництво та ланцюги постачання. Угода про функціонування «зернового коридору» сприяла суттєвому зростанню експорту агропродукції, підтримала транспортні та інші послуги, створила кращі умови для зберігання цьогорічного врожаю [1].

Однак починаючи із жовтня матеріалізувався потужний ризик для економіки – значні перебої в електропостачанні через регулярні та масштабні обстріли енергетичної інфраструктури. Дефіцит електроенергії призводить до простоїв бізнесу, ускладнює логістику та продажі.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Проблеми, пов'язані з дефіцитом електроенергії, виснажуватимуть ресурси підприємств, знижуватимуть їхню платоспроможність та посилюватимуть кредитні ризики. Деякі компанії можуть припинити роботу. У результаті це може призвести до чергової хвилі погіршення якості кредитного портфеля банків. Нині ризики подальшого спаду виробництва є вищими, ніж ймовірність позитивних зрушень. Згідно з поточними оцінками, реальний ВВП цього року скоротиться приблизно на третину [3; 10]. Інфляційні процеси також безпосередньо впливають на стан кредитного ринку України, а саме за підсумками 9 місяців 2022 року інфляція в Україні не перевищила 30 % (рис. 5).

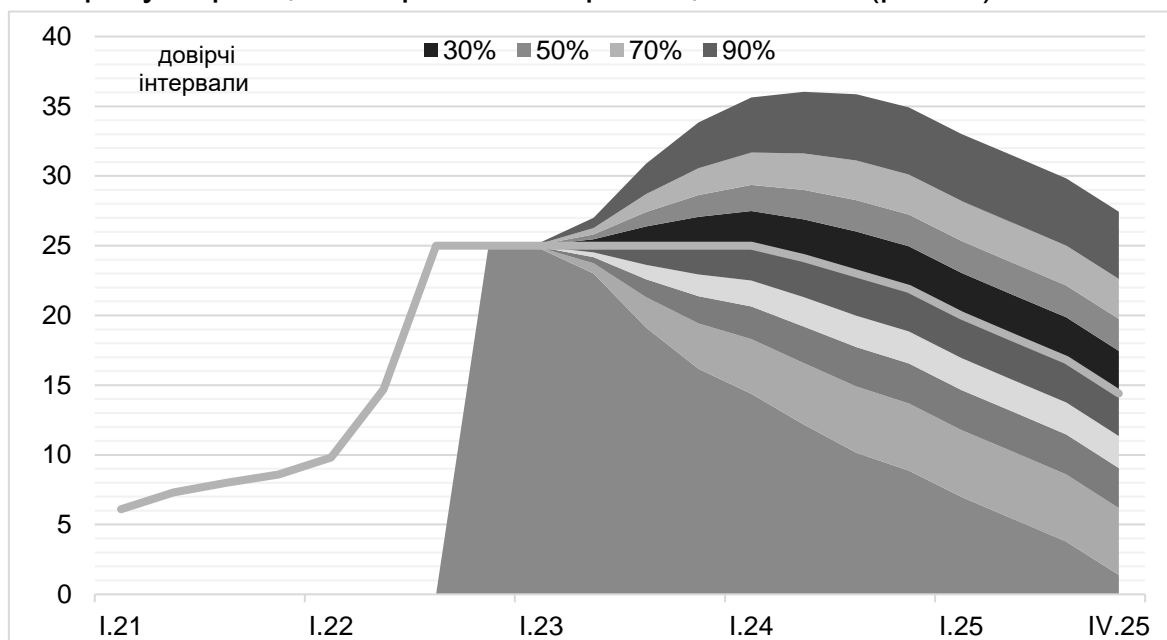

Рис. 5. Облікова ставка, % (фактичні та прогнозні показники)

Джерело: побудовано авторами на основі [10].

Основними рушіями зростання цін залишаються фактори пропозиції: руйнування виробничих потужностей, порушення логістики, збільшення виробничих витрат, обмежена пропозиція окремих товарів. Свій внесок в інфляцію мали липнєве коригування курсу гривні до долара США та високі темпи зростання світових цін. Стримували ціновий тиск червнєве підвищення облікової ставки до 25 % річних та його поступова трансмісія у ринкові ставки, пригнічений попит, а також фіксація тарифів на житлово-комунальні послуги. Більшість цих факторів сповільнюватимуть інфляцію у 2023-2025 рр. [10; 17].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Прогноз НБУ та міжнародних аналітичних компаній передбачає утримання високої облікової ставки тривалий час, спонукаючи банки надалі підвищувати та утримувати на вищому рівні ставки за депозитами. Це послабить тиск на валютний ринок та поліпшить структуру фондування банків. Розглянемо та проаналізуємо діаграму рис. 6 (прибутки та збитки великих та середніх підприємств, за період, % р/р) більше детально [10].

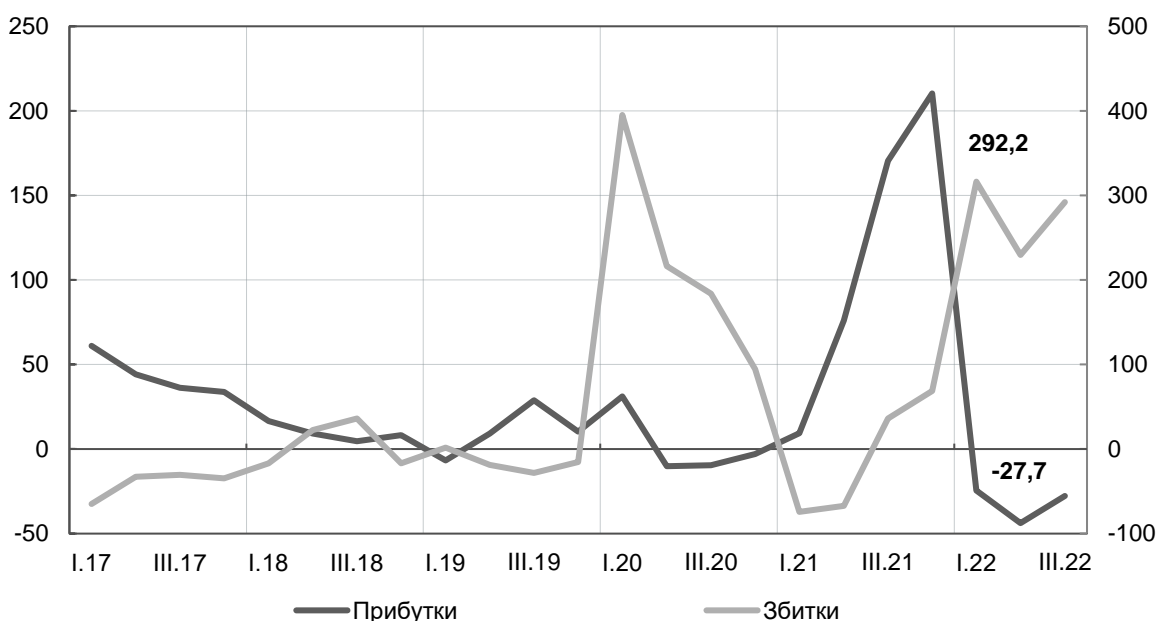

Рис. 6. Прибутки та збитки великих та середніх підприємств, за період, % р/р

Джерело: побудовано авторами на основі [10].

Приватний сектор (великі та середні підприємства) різко скоротили зайнятість та зарплати від початку великої війни. У результаті різкого зростання виплат військовослужбовцям і стабільних доходів працівників державного сектору сукупні номінальні доходи населення перевищують показники минулого року [1; 18]. Попит на нові кредити залишається пригніченим, закредитованість підприємств нині знижується, що безпосередньо пов'язано із їх активністю на ринку виробництва та надання товарів та послуг.

Проте багато клієнтів банків мають труднощі з обслуговуванням кредитів і можуть тимчасово втратити доступ до кредитних продуктів [10].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Низький споживчий попит зменшує кредитування та боргове навантаження (рис. 7). Втрата доходів значною частиною домогосподарств позначилася на їхніх оцінках рівня добробуту. За даними Info Sapiens, нижчим за середній його вважають 58 % опитаних.

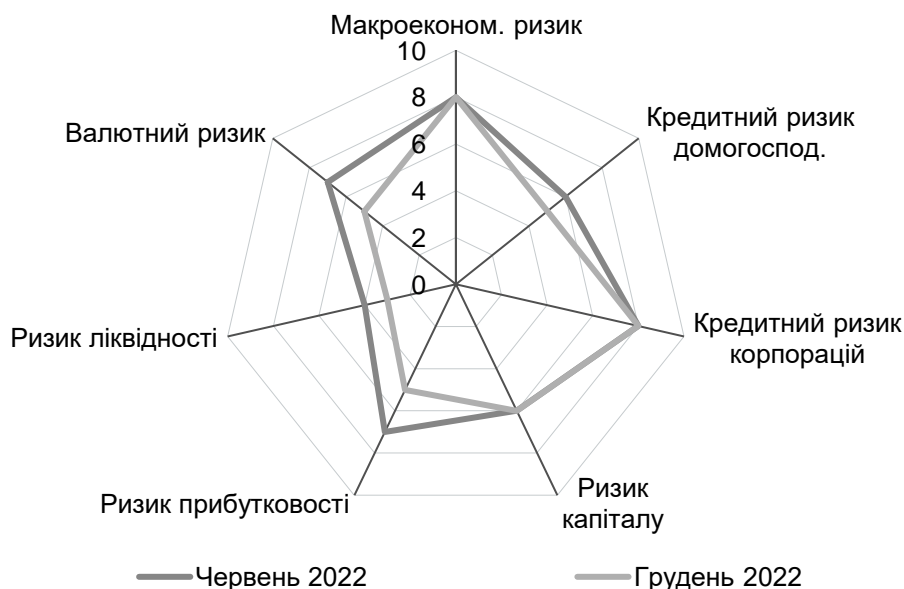
Рис. 7. Фактори зміни попиту на кредити домогосподарствам

Джерело: побудовано авторами на основі [10].

У жовтні після початку масових ракетних обстрілів погіршилися споживчі настрої та знизився попит на товари тривалого вжитку. Тож, споживчий попит населення залишається пригніченим. Це знижує і кредитний попит як на споживчі незабезпечені позики, так і на іпотеку.

Оскільки кредитний портфель населення зменшується, а номінальні доходи зростають, кредитне навантаження домогосподарств дещо скоротилося.

Проте така тенденція не була рівномірною. Для багатьох домогосподарств втрата роботи чи скорочення зарплати в приватному секторі значно ускладнило обслуговування кредитів. Боржники, які найбільше постраждали від наслідків війни, масово припинили обслуговування позик, насамперед споживчих. Для них відновлення доступу до позик, передусім банківських, буде вкрай ускладненим. Карту ризиків кредитного ринку України відобразимо на рис. 8.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ**Рис. 8. Карта ризиків фінансового сектору**

(*НБУ оцінює ризики за шкалою від 1 до 10, де 1 – найнижчий рівень ризику, 10 – найвищий рівень ризику. Оцінка відображає очікуваний стан на наступні 12 місяців)

Джерело: побудовано авторами на основі [10].

Макроекономічний ризик не змінився – падіння економіки у 2022 році буде значним, попри відновлення у III кварталі. Рівень державного боргу та дефіциту бюджету відносно ВВП залишаються високими. Масштабні обстріли енергетичної інфраструктури погіршують макроекономічні перспективи. Значні надходження міжнародної фінансової допомоги покращили платіжний баланс та дещо компенсували негативну зміну інших складових [1; 13].

Ліквідність банківського сектору надалі зростає завдяки приросту клієнтських коштів (рис. 9). З початку повномасштабної війни до листопада фондування від населення та бізнесу зросло на п'яту частину. Ключовим джерелом додаткової ліквідності в системі є державні видатки, зокрема виплати військовослужбовцям. Міжнародна допомога та емісійні кошти, що надані НБУ до бюджету, еквівалентні більш як половині видатків державного бюджету у 2022 році.

Банки наповнювалися новими ресурсами з-позавітчизняної приватної фінансової системи. Значні, регулярні та тривалі припливи додаткових коштів у банківську систему суттєво відрізняють поточну кризу від попередніх.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Зростання клієнтських коштів дало банкам можливість відмовлятися від дорогих кредитів рефінансування, які фінустанови активно залучали в періоди найбільшої непевності під час коронакризи та на початку воєнної агресії. Їхня частка у фондуванні впала до дворічного мінімуму. У результаті НБУ в листопаді зміг відмовитися від кризового інструменту підтримки ліквідності – бланкового рефінансування.

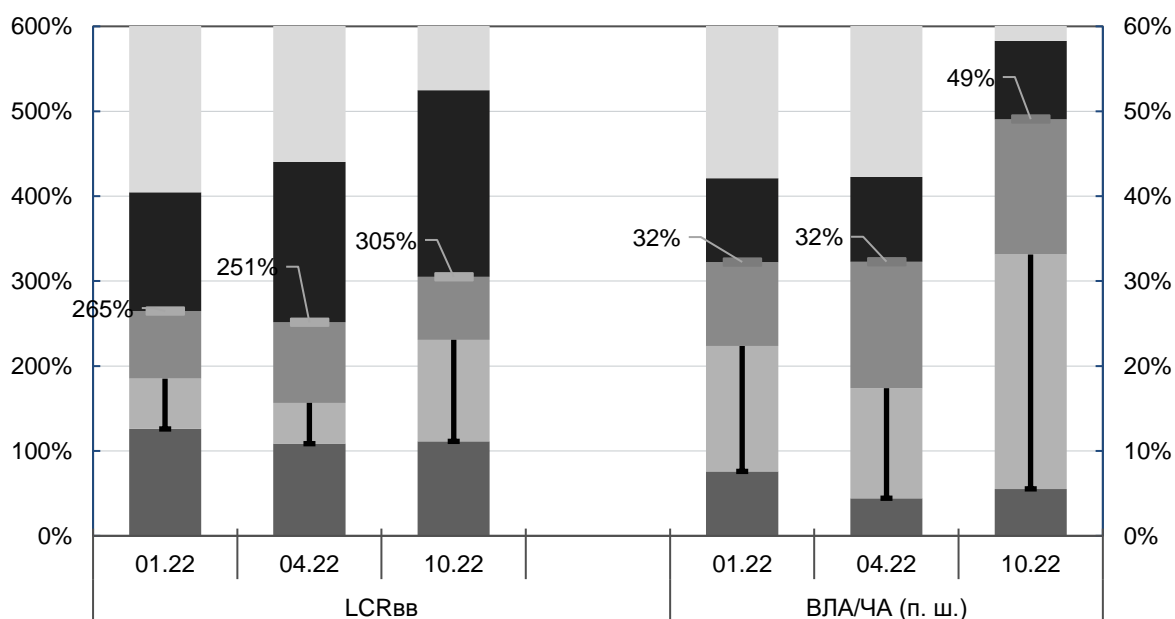

Рис. 9. Розподіл LCR в усіх валютах та частки високоякісних ліквідних активів (ВЛА) у всіх валютах у чистих активах (ЧА)*
Джерело: побудовано автором на основі [10].

Фінустанови за графіком обслуговували та погашали зовнішні борги, обсяг яких надалі зменшувався і становив лише 4% зобов'язань наприкінці III кварталу. З огляду на незначний обсяг зовнішніх позик, банки не мали потреби їх реструктурувати.

Висновки і пропозиції. Для забезпечення фінансової стабільності у складних умовах воєнного стану розвитку кредитного ринку та його фінансових інструментів треба використовувати злагоджені зусилля і тісну координацію всіх учасників кредитного ринку, а саме: банків, небанківських фінансових установ, НБУ, та інших регуляторів в особі державних органів влади й міжнародних партнерів. Учасники кредитного ринку використовуючи наявні джерела інформації та відповідні їм фінансові інструменти мають своєчасно оцінювати всі можливі ризики обслуговування боргів, зокрема це повна сплата відсотків.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Після завершення дії «кредитних канікул» протягом та після закінчення дії воєнного стану учасники кредитного ринку мають повною мірою враховувати факт несплати процентів. Частина позичальників досі може потребувати короткострокових реструктуризацій, проте такі реструктуризації не повинні приховувати реальної спроможності позичальників обслуговувати кредити. Учасника кредитного ринку також дуже важливо вчасно переглядати моделі оцінки очікуваних збитків враховуючи плинні та сталі параметри чутливі до зміни макроумов на кредитному ринку через фінансові інструменти.

Список використаних джерел

1. Аналітична довідка про зерновий ринок та стан потужностей для зберігання зерна в Україні (станом на 30 листопада 2022 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/ggxes>.
2. Данилевич А. П. Фінансові інструменти: особливості визначення, класифікації та обігу / А. П. Данилевич // Наукові праці НДФІ. – 2009. – № 1(46). – С. 64–74.
3. Дубина М. В. Розвиток ринку кредитних послуг України / М. В. Дубина, Н. М. Чийпеш // Розвиток ринку фінансових послуг в умовах становлення цифрової економіки : колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. В. Дубини. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2022. – С. 126-151.
4. Кириленко С. А. Зміна парадигми продажу банківських послуг в умовах розвитку цифрових каналів дистрибуції / С. А. Кириленко // Світ фінансів. – 2016. – Вип. 4(49). – С. 140-147.
5. Корнівська В. О. Цифровий банкінг: ризики фінансової дигіталізації / В. О. Корнівська // Проблеми економіки. – 2017. – № 3. – С. 254-261.
6. Краус Н. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку [Електронний ресурс] / Н. М. Краус, О. П. Голобородько, К. М. Краус // Ефективна економіка. – 2018. – № 1. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf.
7. Дропа Я. Б. Фінансові інструменти формування ресурсів у національній економіці в умовах глобалізації / Я. Б. Дропа // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 16. – С. 682-687.
8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) «Фінансові інструменти: подання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MU12040>.
9. Миськів Г. В. Функціонування та розвиток кредитного ринку в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Миськів Галина Василівна ; ДВНЗ «Університет банківської справи». – К., 2016. – 539 с.
10. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
11. Поляк Н.П. Кредитні інструменти розвитку реальної економіки в Україні : дис. ... кандидата економічних наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Н. П. Поляк; ДВНЗ «Університет банківської справи». – К., 2016. – 223 с.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

12. Прокопенко В. Ю. Фінансово-кредитні інструменти на ринку нерухомості: дефініційні аспекти [Електронний ресурс] / В. Ю. Прокопенко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. – 2014. – Вип. 1. – С. 247-259. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2014_1_27.

13. Садчикова І. В. Державне регулювання кредитного ринку в умовах військового стану в Україні / І. В. Садчикова, В. С. Садчиков // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2022. – № 3(31). – С. 190-199.

14. Унінець-Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг: теорія і практика : [навч. посіб.] / В. П. Унінець-Ходаківська, О. І. Костюкевич, О. А. Лятамбор. – К. : ЦНЛ, 2009. – 392 с.

15. Фельдман А. Б. Производные финансовые товарные инструменты / А. Б. Фельдман. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 241 с.

16. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. 3-є вид., випр. та доп. – К. : Знання, 2000. – 587 с.

17. Features of the Formation and Transformation of Household Credit Behavior Under Macroeconomic Instability / M. Dubyna, O. Popelo, O. Panchenko, O. Bazilinska, V. Matskiv, O. Lobko // International Journal of Sustainable Development and Planning. – 2022. – Vol. 17, No. 7. – Pp. 2075-2087. – DOI: <https://doi.org/10.18280/ijstdp.17070>.

18. The role of the credit services market in ensuring stability of the banking system / A. Zhavoronok, R. Shchur, Y. Zhezherun, I. Sadchykova, N. Viadrova, L. Tychkovska // International Journal of Safety and Security Engineering. – 2022. – Vol. 12, № 6. – Pp. 667-679. – DOI: <https://doi.org/10.18280/ijssse.120602>.

References

1. Analitichna dovidka pro zernovyi rynek ta stan potuzhnosti dlia zberihannia zerna v Ukraini (stanom na 30 lystopada 2022 r.) [Analytical report on the grain market and the state of grain storage facilities in Ukraine (as of November 30, 2022)]. <http://surl.li/ggxes>.

2. Danylevych, A.P. (2009). Finansovi instrumenty: osoblyvosti vyznachennia, klasyfikatsii ta obihu [Financial instruments: peculiarities of definition, classification and circulation]. *Naukovi pratsi NDFI – Scientific works of the NDFI*, (1(46)), 64–74.

3. Dubyna, M.V., & Chyipesh, N.M. (2022). Rozvytok rynku kredytnykh posluh Ukrainy [Development of the credit services market of Ukraine]. In M. V. Dubyna (Ed.), *Rozvytok rynku finansovykh posluh v umovakh stanovlennia tsyfrovoy ekonomiky – Development of the financial services market in the conditions of the formation of the digital economy* (pp. 126-151). NU «Chernihivska politekhnik».

4. Kyrylenko, S.A. (2016). Zmina paradyhmy prodazhu bankivskykh posluh v umovakh rozvytku tsyfrovyykh kanaliv dystrybutsii [Changing the paradigm of selling banking services in the context of the development of digital distribution channels]. *Svit finansiv – World of Finance*, 4(49), 140-147.

5. Kornivska, V.O. (2017). Tsyfrovyyi bankinh: ryzyky finansovoi dyhitalizatsii [Digital banking: risks of financial digitalization]. *Problemy ekonomiky – Problems of economy*, (3), 254-261.

6. Kraus, N.M., Holoborodko, O.P., & Kraus, K.M. (2018). Tsyfrova ekonomika: trendy ta perspektyvy avanhardnoho kharakteru rozvytku [Digital economy: trends and perspectives of the avant-garde character of development]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, (1). http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

7. Dropa, Ya.B. (2017). Finansovi instrumenty formuvannia resursiv u natsionalnii ekonomitsi v umovakh hlobalizatsii [Financial instruments of resource formation in the national economy in the conditions of globalization]. *Hlobalni ta natsionalni proble-my ekonomiky – Global and national problems of the economy*, 16, 682-687.

8. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 32 (MSBO 32) «Finansovi instrumenty: podannia» [International Accounting Standard 32 (IAS 32) "Financial Instruments: Presentation"]. <https://ips.ligazakon.net/document/MU12040>.

9. Myskiv, H.V. (2016). *Funktsionuvannia ta rozvytok kredytnoho rynku v Ukraini [Functioning and development of the credit market in Ukraine]* [Doctor thesis, Universytet bankivskoi spravy].

10. Ofitsiinyi sait Natsionalnogo banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. <http://www.bank.gov.ua>.

11. Poliak, N.P. (2016). *Kredytni instrumenty rozvytku realnoi ekonomiky v Ukraini [Credit instruments for the development of the real economy in Ukraine]* [PhD theses, Universytet bankivskoi spravy].

12. Prokopenko, V.Yu. (2014). Finansovo-kredytni instrumenty na rynku nerukhomosti: defynitsiini aspekty [Financial and credit instruments on the real estate market: definitional aspects]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. seriia ekonomichna – Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. economic series*, 1, 247-259. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2014_1_27.

13. Sadchykova, I.V., & Sadchykov, V.S. (2022). Derzhavne rehuliuвання kredytnoho rynku v umovakh vii-skovoho stanu v Ukraini [State regulation of the credit market in the conditions of martial law in Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, (3(31)), 190-199.

14. Unynets-Khodakivska, V.P., Kostiukevych, O.I., Liatambor, O.A. (2009). *Rynok finansovykh posluh: teoriia i praktyka [Market of financial services: theory and practice]*. TsNL.

15. Feldman, A.B. (2003). *Proizvodnye finansovye tovarnye instrumenty [Derivative financial commodity instruments]*. Finansy i statistika.

16. Zahorodnii, A.H., Vozniuk, H.L., & Smovzhenko, T.S. (2000). *Finansovyi slovnyk [Financial dictionary]*. 3rd ed. Znannia.

17. Dubyna, M., Popelo, O., Panchenko, O., Bazilinska, O., Matskiv, V., & Lobko, O. (2022). Features of the Formation and Transformation of Household Credit Behavior Under Macroeconomic Instability. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 17(7), 2075-2087. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.17070>.

18. Zhavoronok, A., Shchur, R., Zhezherun, Y., Sadchykova, I., Viadrova, N., & Tychkovska, L. (2022). The role of the credit services market in ensuring stability of the banking system. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 12(6), 667-679. <https://doi.org/10.18280/ijssse.120602>.

Отримано 15.09.2022

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

UDC 336.76:355.01(447)

JEL Classification: E44; G21

Iryna Sadchykova

PhD, Associate Professor

Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: aspirant_chstu@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5144-1306>ResearcherID: [F-4936-2014](https://orcid.org/0000-0001-5144-1306)**Viktor Sadchykov**

PhD, the chief specialist of the business sector of private individuals

JSC FUIB (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: viktor.sadchikov@gmail.com, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9450-8942>ResearcherID: [F-4249-2014](http://orcid.org/0000-0002-9450-8942)**FINANCIAL INSTRUMENTS OF THE DEVELOPMENT CREDIT MARKET OF UKRAINE DURING THE PERIOD OF MARTIAL STATUS**

Abstract. *The article substantiates the essence of the "financial instruments" category, which is based on the analysis of the approaches to considering this definition developed in the scientific literature. As a result, the author's understanding of the meaning of "financial instruments" of the credit market was proposed, and the basic meaningful features of this category were highlighted. Considerable attention is focused on the description of the role of financial instruments in the development of the credit market of Ukraine during the period of martial law. The importance of the credit market in the system of market relations in connection with the introduction of martial law is considered and updated. The relationship between different segments of the credit market, which are divided according to the relative homogeneity of the financial instruments used by them, is substantiated. The problem of a wide selection of financial instruments of the credit market and their correct application depending on the changing conditions - ensures the maximum mobilization of credit resources, their rational distribution and quick redistribution and effective use and is unsolved and needs to be solved, especially with the development of dynamism and branching financial instruments present on the credit market of Ukraine. A developed credit market implies the presence of a significant number of intermediaries and a large selection of high-quality and affordable financial instruments that would satisfy the demand of the most demanding investors. However, the lack of the latter is an important problem in Ukraine. The relevance of this issue is possible under the condition of effective functioning of the credit market, the main purpose of which is to redistribute free resources from individuals and legal entities that have their surplus to those business entities that feel a lack of investment.*

Keywords: *credit; market; credit market; martial law; financial instruments; economy; lending.*

Fig.: 9. References: 18.

Бібліографічний опис для цитування:

Садчикова І., Садчиков В. Фінансові інструменти розвитку кредитного ринку України в період воєнного стану. *Науковий вісник Полісся*. 2022. № 2(25). С. 190-205.